

Op welk bedrijf Q-koorts heerst, blijft geheim

Harde bewijzen hoe de Q-koorts zich verspreidt, zijn er niet. Daarvoor is meer onderzoek nodig. „Het is hapsnap wat er tot dusver is gebeurd.”

Door onze redacteur

HANS VAN DER LUGT

DEN HAAG, 2 SEPT. Vijf levens heeft de Q-koorts inmiddels gekost, maar in tegenstelling tot de Mexicaanse griep (twee doden) leidt Q-koorts tot weinig opwindend. Sommigen vinden die rust misplaatst, want Q-koorts kan chronisch worden en leiden tot schade aan de hartkleppen, wat een zware operatie nodig maakt.

„Het lijkt erop of het wordt doodgezwegen om landbouw of toerisme niet te schaden”, zegt gepensioneerd hoogleraar medicijnen Ton Maassen van de Vrije Universiteit. „Maar openhartige voorlichting lijkt mij gewenst, zeker voor mensen met een zwakke afweer, zoals dragers van het hiv-ivi-

rus of mensen die een chemokuur hebben gehad.” Zelf, zegt Maassen, zal hij in ieder geval niet meer gaan fietsen in grote delen van Noord-Brabant.

Schapen- en geitenboerderijen, die vooral in Noord-Brabant zijn geconcentreerd, zijn de bron van de Q-koorts, stelt de overheid. De ziekte begon haar opmars in 2007, maar eind dit jaar hoopt het ministerie van Landbouw eindelijk te weten welke bedrijven besmet zijn. Het is niet de bedoeling dat besmette boerderijen worden geruimd, zoals vroeger op grote schaal is gebeurd bij varkenspest en mond-en-klauwzeer, zo bleek bij presentatie van de nieuwe maatregelen van de ministeries van Volksgezondheid en Landbouw vorige week. Ook wordt niet bekendgemaakt welke boerderijen besmet zijn, zei Peter de Leeuw, die op het ministerie van Landbouw verantwoordelijk is voor dierziektebestrijding. Wel zal van de boeren worden verlangd dat ze met een saneringsplan komen om hun bedrijf ziektevrij te maken.

Waarom is de aanpak nu zoveel

voorzichtiger? Er is heel veel onbekend over de ziekte, zeggen betrokkenen. „Het is nog altijd niet onomstotelijk vastgesteld wat de bron is”, zegt bijvoorbeeld Peter Schneeberger, microbioloog bij het Jeroen Bosch Ziekenhuis in Den Bosch, dat onlangs een speciale polikliniek voor Q-koorts opende. In de provincie Noord-Brabant zijn de meeste besmettingen. „Men kan wel zeggen dat de ziekte ‘mogelijk van dit of dat bedrijf’ afkomstig is, maar harde bewijzen ontbreken. Zelfs of het van geiten komt, is nog niet 100 procent zeker, en er zijn ook mensen in steden die de ziekte krijgen.”

Wel is zeker dat de ziekte wordt veroorzaakt door een bacterie, *Coxiella burnetii*, die zich door de lucht kan verspreiden. De sporen van deze bacterie kunnen in een soort ‘rusttoestand’ lange tijd in de buitenwereld overleven. De wind voert ze mee en zo kan de ziekte zich verspreiden. Wegens de hardnekkigheid van de sporen beschouwen de Amerikaanse Centers for Disease Control and Prevention de ziektebron als een po-

tentieel middel voor biologische oorlogvoering of terreur.

„Wij vragen ons continu af: doen we wel genoeg? Wat moeten we mensen vertellen?” Dit stelt Jim van Steenberg, die als arts bij het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM) nauw betrokken is bij de beleids-

‘Als overheid gaan we niet ruimen’

Ministerie van Landbouw

vorming. Het RIVM heeft in 2007 (Herpen) en 2008 (Helmond) geconstateerd dat uitbraken van Q-koorts geconcentreerd waren rond melkgeitenbedrijven. „Natuurlijk is het risico dan groter naarmate je dichter bij zo’n bedrijf woont”, zegt Van Steenberg. „Maar je kan Q-koorts ook krijgen van opwaaiende sporen van vorig jaar.” Hij ziet vooralsnog geen mogelijkheid voor praktische reis- of verhuisadviezen, „tenzij je als burger

naar Terschelling wilt verhuizen”. Wel, zegt Van Steenberg, is men nu met vragenlijsten onder patiënten bezig de kennis te vergroten over de manier waarop de ziekte zich verspreidt.

Maar dit onderzoek komt te laat, stelt Schneeberger. „Bij de grote uitbraak van 2008 hadden we de kans meer te leren, maar een aantal onderzoeksvoorstellen is niet gehonoreerd. Het is hapsnap wat er tot dusver is gebeurd.” De maatregelen die de overheid neemt, zijn te weinig gericht op de volksgezondheid, meent Schneeberger – de reden daarvoor is dat dierziekten vallen onder het ministerie van Landbouw. „Zij zijn primair gericht op het beschermen van de bedrijfstak.”

‘De bedrijfstak’ – met miljoenen varkens, kippen, koeken, geiten en schapen – vormt „een walhalla” voor ziektekiemen en dat heeft consequenties voor de volksgezondheid, zegt Schneeberger. De uitbraak van Q-koorts is niet los te zien van de enorme omvang van de Nederlandse veehouderij. De gevolgen daarvan spelen op meer

vlakken: „Neem bijvoorbeeld het antibioticumgebruik bij dieren. Dat is voor boeren heel profijtelijk, want de dieren groeien harder en hebben minder last van ziekten. Maar het is een enorme belasting voor de volksgezondheid wegens de toename van resistente bacteriën, zoals de varkens-mrsa en salmonella.”

Tot de dag van vandaag had de overheid maar één aanwijzing voor de aanwezigheid van Q-koorts op een boerderij: een groot aantal spontane abortussen onder geiten of schapen. Getroffen bedrijven werden nader onderzocht. „Maar we weten dat er bedrijven zijn met Q-koorts die wij niet kennen”, zegt Van Steenberg. „Ook daarom konden we tot dusver niet veel doen voor de burger.”

De Leeuw van het ministerie van LNV verwacht dat door de nieuwe test, waarbij melk van alle geiten- en schapenbedrijven wordt gecontroleerd op bacteriesporen, er ruim honderd besmette bedrijven bekend worden met meer dan vijftig melkgeiten of -schapen (30 procent van het totaal in deze catego-

rie). Via verplichte vaccinatie van dieren, gecontroleerde verwerking van mest en controle van diertransporten hoopt het ministerie verdere verspreiding tegen te gaan. De Leeuw verzekert dat de ziekte zich niet verspreidt door consumptie van melk of vlees van schapen of geiten.

Besmette bedrijven moeten vervolgens een saneringsplan maken om de ziekte terug te dringen. „Als overheid gaan we niet ruimen”, zegt De Leeuw, en ook zullen de bedrijven niet bekend worden gemaakt. „Veehouders hebben genoeg prikkels om besmettingsvrij te worden”, zegt De Leeuw, „want het hebben van een besmet bedrijf vormt een stigma.”

Microbioloog Schneeberger vreest dat de overheid een tikje optimistisch is, maar vervolgens is het voor hem vooral belangrijk dat ministeries en specialisten lessen trekken uit de huidige epidemie. „Anders kunnen we ons zo’n grote veehouderij niet permitteren.”